

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ З ОХОРОНИ ПРАЦІ

Д.т.н., професор В.Р. Сердюк

Інститут БТЕГП

Вінницького національного технічного університету

М.П. Олійник

Голова виконавчої дирекції ФССНВ у Вінницькій області

Загальносвітові проблеми охорони праці (ОП) тісно зв'язані з процесами глобалізації економіки. Тиск, обумовлений світовою конкуренцією, примушує роботодавця економити на охороні праці і розглядати профілактику травматизму і охорону здоров'я робітників не як інтегральний компонент управління якістю, а як додатковий бар'єр на шляху зниження вартості продукції. Зношена техніка, заборонена для експлуатації в багатих країнах, переміщується в країни з низькими доходами, в зони вільної торгівлі, в яких правове регулювання охорони і гігієни праці, як правило, знаходиться на більш низькому рівні.

За оцінками Міжнародного бюро праці нещасні випадки на виробництві і професійні захворювання щорічно забирають життя приблизно 2 млн. чоловік і обходяться глобальній економіці в 1,25 трлн. доларів США. Статистичні дані Міжнародної Організації Праці (МОП) свідчать, що 4% світового ВВП втрачається внаслідок нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань [1].

Найвищий рівень смертельного травматизму спостерігається у вісьми галузях економіки, на які припадає 86 % всіх смертельних випадків на виробництвах України (рис. 1). Через незадовільний стан охорони праці на підприємствах сьогодні Україна зазнає значних економічних втрат, великої кількості виробничих травм та смертей. Втрати від незадовільного стану ОП складають 4 млрд. грн. в рік. при цьому на виробництві гине 1300-1350 чоловік : травмується більше 26 тисяч осіб. За статистикою, в Україні щоденно на виробництві травмуються 80 – 85 осіб, із них до 10 % стають інвалідами і до 2 % гине. Зокрема щомісячно лише у Вінницькій області виплати особам, які постраждали на виробництві та їх сім'ям перевищують 1 млн. грн. на фоні того, що ситуація з нещасними випадками в області в останні роки значно покращилась (табл. 1).

Правовою основою законодавства щодо охорони праці є Конституція України, Закони України: "Про охорону праці", "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, які спричинили втрату працездатності", а також Кодекс законів про працю. Їх доповнюють державні міжгалузеві й галузеві нормативно-правові акти – стандарти, інструкції, правила, норми та інші

документи, які є обов'язковими для виконання усіма установами і працівниками України.

Рис.1. Питома вага смертельного травматизму в галузях народного господарства України, %

Як видно з рисунка рівень смертельного травматизму у вугільній галузі дещо зменшився, транспорт і будівництво мають високу питому вагу смертельного травматизму, проте агропромисловий комплекс залишається найбільш небезпечним.

Таблиця 1
Динаміка травматизму на підприємствах, установах, організаціях Вінницької області (без Укрзалізниці).

Роки	Кількість нещасних випадків	
	Всього	в т.ч. смертельних
1992	2908	103
1993	2520	92
1994	2031	90
1995	1576	85
1996	1100	67
1997	959	61
1998	842	41
1999	708	41
2000	612	33
2001	581	40
2002	503	42
2003	516	33

Ціна помилки однієї людини безперервно зростає: якщо відразу після 2-ї світової війни від помилки однієї людини гинуло в середньому 2 – 4 особи, то сьогодні ця цифра наближається до 10. В цілому по всіх країнах земної кулі кожні 3 хвилини гине людина, а кожні 2 секунди травмуються 8 осіб.

За розрахунками Німецької ради підприємців наслідки нещасних випадків коштують у 10 разів дорожче ніж вартість заходів щодо їх попередження. В Україні, враховуючи мізерність коштів підприємств (більше 40% підприємств є збитковими) на заходи з охорони праці, ця різниця ще більша. Все це обумовлює необхідність посилення уваги до охорони праці, робить проблеми безпечної життєдіяльності особливо актуальними.

Саме тому, для більшості виробничих підприємств на перші позиції висувуються питання профілактики, впровадження ефективних методів управління, якісного навчання з ОП, вивчення світового досвіду і його адаптація до нових ринкових умов в Україні. Адже і в країнах розвинутою ринковою економікою щорічно банкрутує велика кількість підприємств саме з економічних причин, але стан з ОП там на значно кращому рівні.

З впровадженням економічних реформ в Україні об'єктивна реальність поставила перед Держнаглядом охорони праці, як державним органом, на який покладено урядом комплексне управління охороною праці завдання пошуку нових важелів впливу на роботодавця, насамперед, економічних, для зниження рівня виробничого травматизму та професійних захворювань.

Формування економічного механізму стимулювання промислової безпеки було розпочато ще у 1992 році, коли прийнято закон "Про охорону праці", який визначив пріоритетність життя і здоров'я людини в процесі виробничої діяльності через створення незалежних умов праці, гарантування безпеки виробництва і уперше поклав відповідальність за ці питання на керівника підприємства, а точніше на роботодавця. Найважливішим принципом Закону стало використання економічних методів управління охороною праці і соціальний захист працівників з повним відшкодуванням особам, які постраждали на виробництві від нещасних випадків, аварій і професійних захворювань. Законодавство на той час було приведено до нормальної і всім зрозумілої логічної істини, що за здоров'я і життя людини, яка працює треба відповідати і платити. Зокрема, ст.11 Закону "Про охорону праці" зобов'язувала власників підприємств відшкодовувати працівникові шкоду, завдану йому каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я, пов'язаним з виконанням трудових обов'язків.

Таким чином, з впровадженням цього законодавчого акту в дію, охорона праці виступала як цілком визначена економічна категорія, яка змушувала власників підприємств усіх форм власності рахувати і використовувати власні кошти з врахуванням витрат на ОП. В умовах економічної кризи на цілому ряді підприємств (особливо у вугільній галузі) величина регресних виплат постраждалим на виробництві особам досягала 30-50% фонду заробітної плати підприємства і це паралізовувало їх діяльність.

Виходом із такої ситуації стало прийняття Закону України "Про

розроблених Міжнародною організацією праці (МОТ). Ця технологія професійного навчання зарекомендувала себе з найкращого боку і застосовується в багатьох країнах світу. Вона хорошо адаптується, як до традиційної, так і до дистанційної системи навчання.

У Вінницькій області на базі Вінницького національного технічного університету за підтримки Держнаглядохоронпраці, Дирекції Вінницького управління ФССНВ реалізується концепція модульної технології навчання з охорони праці. Головна ідея - це забезпечити умови навчання посадових осіб і спеціалістів з охорони праці з врахуванням раніше отриманих ними знань, забезпечити адресне вивчення необхідного матеріалу за індивідуальними планами, створити умови для навчання без тривалого відриву від місця роботи та проживання. При 40 и 80-х годинних програмах навчання особа, яка навчається по традиційній схемі має відриватись на одну або дві неділі від роботи, витратити кошти на відрядження, проживання, а це завжди складно, а інколи не можливо реалізувати.

ВИСНОВКИ

Щорічно по причинах, що пов'язані з трудовою діяльністю, в світі гине біля 2 млн. чоловік. При всій своїй жахливій величині показник рівня смертності на виробництві не розкриває всієї масштабності проблем охорони праці. Безпечні умови праці економічно вигідні для країни, а забезпечення і впровадження норм охорони і гігієни праці в повній мірі відповідає інтересам кожного робітника та кожного роботодавця. Державна політика в галузі ОП має базуватись на принципах пріоритету життя і здоров'я працівників, повної відповідальності роботодавця за створення належних безпечних, здорових умов праці. В умовах обмежених фінансових і матеріальних ресурсів більшості підприємств впровадження мотиваційного механізму є важливим і дійовим інструментом покращення стану охорони праці. Інноваційні підходи модульної технології навчання з ОП передбачають попереднє тестування, складання індивідуального тематичного плану навчання, забезпечення особи, що навчається необхідним пакетом навчальних та інформаційних елементів з відповідними тестами самоконтролю знань. При цьому виключаються повтори окремих розділів і тем, здійснюється адресне навчання з мінімальними затратами часу і коштів.

1. Олійник М.П. Охорона праці: економічні аспекти, мотиваційні заходи покращення стану// Збірник наук. праць. Економіка: проблеми теорії та практики. Вип. 183. В 3т. том 1. -Дніпропетровськ. ДНУ. 2003. - с. 229-237.
2. Сердюк В.Р., Заюков І.В. Модульна технологія професійного навчання як складова активної політики зайнятості. Збірник наук. праць. Економіка: проблеми теорії та практики. Вип. 193. В 3т. том III. -Дніпропетровськ. ДНУ. 2004. - с. 703-709.
3. Сердюк В.Р., Коваль А.Д., Олійник М.П. Про впровадження системи менеджменту професійної безпеки і здоров'я // Охорона праці. 2004. №2. - с. 20-22.